

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Bydgoszczy

LBY.410.002.03.2016
P/16/093

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Bydgoszczy
ul. Wały Jagiellońskie 12, 85-950 Bydgoszcz
T +48 52 567 58 00, F +48 52 567 58 60
lby@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli

P/16/093 – Bezpieczeństwo obiektów infrastruktury krytycznej

Jednostka
przeprowadzająca
kontrolę

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Bydgoszczy

Kontrolerzy

1. Andrzej Maciejki – główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 98346 z dnia 22 stycznia 2016 r.
2. Andrzej Szulc – główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 98369 z dnia 3 lutego 2016 r.
3. Artur Gackowski – główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 98347 z dnia 22 stycznia 2016 r.

(dowód: akta kontroli str. 1-6)

Jednostka
kontrolowana

Polski Koncern Naftowy ORLEN S.A., ul. Chemików 7, 09-411 Płock¹

Kierownik jednostki
kontrolowanej

Wojciech Jasiński – Prezes Zarządu PKN ORLEN²

(dowód: akta kontroli str. 7)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie³ realizację przez PKN ORLEN zadań w zakresie zabezpieczenia infrastruktury krytycznej⁴. W latach objętych kontrolą⁵ PKN ORLEN przygotował i wdrożył Plan ochrony infrastruktury krytycznej⁶, który uzgodniono z właściwymi podmiotami. Zawierał on elementy, o których mowa w § 2 ust. 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2010 r. w sprawie planów ochrony infrastruktury krytycznej⁷. W badanym zakresie przyjęte przez PKN ORLEN standardy ochrony fizycznej, technicznej, teleinformatycznej, osobowej i prawnej IK były stosowane, a powołany w Spółce pełnomocnik do spraw ochrony infrastruktury krytycznej wypełniał swoje obowiązki.

Kontrola wykazała, że PKN ORLEN w zakresie sporządzenia Planu ochrony IK i przekazania go do dyrektora Rządowego Centrum Bezpieczeństwa nie dotrzymał terminów określonych w rozporządzeniu w sprawie planów IK. Nieprawidłowość ta miała charakter formalny i nie powodowała negatywnych następstw dla kontrolowanej działalności.

[...] ⁸

Analiza czterech przypadków niekorzystnych zdarzeń⁹ oraz kontrola dokumentacji wybranych budynków i urządzeń wykazała, że PKN ORLEN stosował się do

¹ Dalej: „PKN ORLEN” lub „Spółka”.

² Powołany na stanowisko Prezesa od 16 grudnia 2015 r. Poprzednio Dariusz Jacek Krawiec od 18 września 2008 r.

³ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

⁴ Dalej: „IK”.

⁵ 2013-2016 (do 31 marca).

⁶ Dalej: „Plan ochrony IK”.

⁷ Dz. U. Nr 83, poz. 542. Dalej: „rozporządzenie w sprawie planów IK”.

⁸ W wystąpieniu pokontrolnym NIK w interesie przedsiębiorcy wyłączyła jawność informacji ustawowo chronionych, stanowiących tajemnicę przedsiębiorcy, na podstawie art. 5 ust. 2. ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2015 r., poz. 2058 ze zm.) i art. 11 ust. 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz. U. z 2003 r. Nr 153, poz. 1503 ze zm.).

⁹ Zdarzenia te – w ocenie PKN ORLEN – nie wpłynęły negatywnie na bezpieczeństwo IK.

przyjętych procedur ochrony i zapewnił ciągłość funkcjonowania IK w sytuacji niekorzystnych zdarzeń.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Plan ochrony infrastruktury krytycznej

*Opis stanu
faktycznego*

1.1. Stosownie do art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 18 marca 2010 r. o szczególnych uprawnieniach ministra właściwego do spraw Skarbu Państwa oraz ich wykonywaniu w niektórych spółkach kapitałowych lub grupach kapitałowych prowadzących działalność w sektorach energii elektrycznej, ropy naftowej oraz paliw gazowych¹⁰ PKN ORLEN otrzymał 8 lipca 2011 r. od Ministra Skarbu Państwa informację o ujęciu wybranych składników mienia w wykazie infrastruktury krytycznej.

(dowód: akta kontroli str. 11-15, 64-65)

Uchwałą nr 4651/11 Zarządu PKN ORLEN z dnia 2 sierpnia 2011 r. powołano pełnomocnika do spraw ochrony infrastruktury krytycznej¹¹, wskazując tę osobę również jako odpowiedzialną za utrzymanie kontaktów z podmiotami właściwymi w zakresie ochrony IK¹². Zarząd upoważnił Dyrektora Biura Zarządu do przekazywania Pełnomocnikowi dokumentów, materiałów, informacji, wyjaśnień Zarządu, uchwał Walnego Zgromadzenia Spółki, Rady Nadzorczej i Zarządu oraz zawiadomień o zwołaniu posiedzeń Spółki w sprawach IK, a także do przyjmowania od Pełnomocnika dokumentów, wniosków i notatek kierowanych do Zarządu.

Dnia 10 maja 2013 r. PKN ORLEN otrzymał od dyrektora Rządowego Centrum Bezpieczeństwa¹³ informację o ujęciu w wykazie infrastruktury krytycznej obiektów, instalacji i urządzeń¹⁴.

(dowód: akta kontroli str. 8-10, 16-31)

1.2. W badanym okresie Pełnomocnik realizował zadania wymienione w art. 5 ust. 2 ustawy o uprawnieniach MSP. W latach 2013-2015 Pełnomocnik sporządzał co kwartał dla Zarządu i Rady Nadzorczej PKN ORLEN raport o stanie ochrony infrastruktury krytycznej. Raporty (objęte tajemnicą przedsiębiorstwa) zostały przekazane Ministrowi Skarbu Państwa oraz dyrektorowi RCB. Zawarto w nich informacje o stanie ochrony IK¹⁵, stosownie do art. 6 ust. 3 ustawy o uprawnieniach MSP. Pełnomocnik składał także do ww. podmiotów sprawozdania kwartalne z wykonanych obowiązków (art. 6 ust. 5 ustawy o uprawnieniach MSP).

W raportach i sprawozdaniach podano, że nie wystąpiły przypadki naruszenia bezpieczeństwa IK PKN ORLEN.

(dowód: akta kontroli str. 35-36)

1.3. PKN ORLEN opracował Plan ochrony IK stosownie do art. 6 ust. 5 ustawy o zarządzaniu kryzysowym.

(dowód: akta kontroli str. 32-33)

1.4. Pismem z 18 lutego 2015 r. PKN ORLEN przekazał Plan ochrony IK do zatwierdzenia dyrektorowi RCB.

(dowód: akta kontroli str. 34)

¹⁰ Dz. U. Nr 65, poz. 404 ze zm. Dalej: „ustawa o uprawnieniach MSP”.

¹¹ Dalej: „Pełnomocnik”.

¹² Art. 6 ust. 5a ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2013 r. poz. 1166 ze zm.), dalej: „ustawa o zarządzaniu kryzysowym”.

¹³ Dalej: „RCB”.

¹⁴ Art. 5b ust. 7 pkt 4 ustawy o zarządzaniu kryzysowym, § 10 pkt 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2010 r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Infrastruktury Krytycznej (Dz. U. Nr 83, poz. 541).

¹⁵ Informacje dotyczące ochrony infrastruktury krytycznej w zakresie: ochrony fizycznej, ochrony technicznej, ochrony prawnej, ochrony osobowej, ochrony teleinformatycznej, planów odbudowy i przywracania infrastruktury krytycznej do funkcjonowania.

1.5. Plan ochrony IK sporządzony został 12 marca 2014 r. i zatwierdzony przez dwóch członków Zarządu PKN ORLEN. Treść Planu ochrony IK objęto tajemnicą przedsiębiorstwa. Zawierał on wymagane elementy, określone w § 2 ust. 3 rozporządzenia w sprawie planów IK.

(dowód: akta kontroli str. 32-33, 54, 56)

1.6. PKN ORLEN dokonał uzgodnień Planu ochrony IK z właściwymi podmiotami, o których mowa w § 4 ust. 1 rozporządzenia w sprawie planów IK.

(dowód: akta kontroli str. 37)

1.7. Terminy uzgodnień Planu ochrony IK przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela nr 1

L.p.	Wyszczególnienie	Data przekazania Planu ochrony IK do uzgodnienia	Data uzgodnienia Planu ochrony IK
1.	Komendant Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej w Warszawie	31.03.2014 r.	02.04.2014 r.
2.	Komendant Wojewódzkiej Policji w Radomiu	09.04.2014 r.	22.04.2014 r.
3.	Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie	30.04.2014 r.	23.06.2014 r.
4.	Mazowiecki Wojewódzki Inspektor Nadzoru Budowlanego w Warszawie	27.06.2014 r.	09.07.2014 r.
5.	Wojewoda Mazowiecki	14.07.2014 r.	22.07.2014 r.
6.	Minister Skarbu Państwa (pismo z dnia 30 lipca 2014 r.)	30.07.2014 r.	19.12.2014 r.
7.	Pismo MSP z 16 września 2014 r. (wpływ 30 września 2014 r.) – odmowa uzgodnienia Planu ochrony IK. Wyznaczono termin 60 dni (od daty otrzymania pisma) na ponowne przesłanie Planu ochrony IK.		
8.	Pismem z 20 listopada 2014 r. (wpływ do MSP 21 listopada 2014 r.) poinformowano, że Plan ochrony IK po wprowadzeniu odpowiednich zmian i uzupełnień zostanie ponownie przesłany do uzgodnień do 31 grudnia 2014 r.		
9.	Ponowne przedłożenie Planu do MSP (pismo z 9 grudnia 2014 r.)	data przekazania 09.12.2014 r.	
10.	Data otrzymania przez PKN ORLEN uzgodnienia z MSP (pismo z 14 stycznia 2015 r.)	wpływ do PKN Orlen 19.01.2015 r.	
11.	Przekazanie Planu ochrony IK do zatwierdzenia dyrektorowi RCB (pismo z dnia 18 lutego 2015 r.)	data przekazania 19.02.2015 r.	
12.	Plan ochrony IK - zatwierdzony przez dyrektora RCB (pismo z 4 listopada 2015 r.)	data zatwierdzenia 03.11.2015 r.	

(dowód: akta kontroli str. 34)

Dnia 30 lipca 2014 r. PKN ORLEN skierował Plan ochrony IK do uzgodnień z Ministrem Skarbu Państwa. Na podstawie § 4 ust. 3 i ust. 4 pkt. 2 rozporządzenia w sprawie planów IK Minister Skarbu Państwa pismem z 16 września 2014 r. odmówił uzgodnienia Planu i wskazał termin 60 dni (od daty otrzymania pisma, tj. od 30 września 2014 r.) na wprowadzenie zmian i uzupełnień. Odmowę uzgodnień uzasadniono następująco:

- w Planie ochrony IK nie zawarto wystarczającej oceny ryzyka zidentyfikowanych zagrożeń,
- nie uwzględniono zdarzeń mających miejsce w innych przedsiębiorstwach danej branży lub posługujących się podobnymi instalacjami,
- zbyt ogólnie opisano scenariusze działań,
- nie określono zależności od zakłóceń w funkcjonowaniu innych systemów IK (łączności, sieci teleinformatycznych, transportowych, ratowniczych),

- niewystarczająco określono warianty zapewnienia ciągłości funkcjonowania IK. PKN ORLEN dokonał zmian w Planie ochrony IK i przedłożył go ponownie 9 grudnia 2014 r. celem uzgodnienia z MSP, które nastąpiło 19 grudnia 2014 r.

(dowód: akta kontroli str. 37-45, 57, 65)

1.8. Pismem z 18 lutego 2015 r. PKN ORLEN przekazał Plan ochrony IK do zatwierdzenia dyrektorowi RCB, które nastąpiło 3 listopada 2015 r.

(dowód: akta kontroli str. 34)

1.9. Plan ochrony IK nie był aktualizowany po jego zatwierdzeniu przez dyrektora RCB do dnia kontroli (31 marca 2016 r.).

(dowód: akta kontroli str. 54, 57)

1.10. Badaniem kontrolnym objęto dwa obszary ochrony IK, tj. ochronę fizyczną i techniczną. Ustalenia zawarto w pkt. 2.3 i 2.4 niniejszego wystąpienia. W zakresie tych obszarów Plan ochrony IK został wdrożony.

(dowód: akta kontroli str. 46-53, 69-79)

1.11. Zgodnie z Planem ochrony IK współpraca PKN ORLEN z jednostkami administracji publicznej polegała na:

a) z Delegaturą Stołeczną Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego:

- wymianie informacji o zagrożeniach o charakterze terrorystycznym;

b) z Mazowieckim Urzędem Wojewódzkim za pośrednictwem Wojewódzkiego Centrum Zarządzania Kryzysowego (WCZK):

- przekazywaniu informacji przez WCZK o prognozie pogody, ostrzeżeń hydrologiczno-meteorologicznych, analiz hydrologiczno-meteorologicznych i powstałych skażeń, informacji o wprowadzeniu stopni alarmowych, meldunków sytuacyjnych w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowej, informacji o innych zdarzeniach mających znaczenie dla operatora IK,

- przekazywaniu przez operatora IK informacji o awariach, zagrożeniach, planowanych wyłączeniach, zwiększonym zapotrzebowaniu na usługi;

c) z centrami zarządzania kryzysowego (gminnymi, powiatowymi i miejskimi):

- przekazywaniu przez operatora IK wszelkich informacji o zdarzeniu oraz uruchamianie zasobów przez centra.

Informacje o zasobach materiałowych organów administracji publicznej możliwych do wykorzystania przez PKN ORLEN w celu ochrony IK (np. samochody, radiostacje, syreny, zestawy ratownicze, autobusy), zasobach ludzkich (np. jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych, Straż Miejska), informacyjnych (np. systemy alarmowe, rozgłośnie radiowe), punktach ewakuacyjnych były ustalone na podstawie informacji przekazanych przez te jednostki.

W przypadku wystąpienia zdarzenia lub zagrożenia, że posiadane środki byłyby niewystarczające, przyjęto że operator IK może zwrócić się o pomoc do wójta, burmistrza lub prezydenta właściwego dla terenu, na jakim znajduje się dany obiekt, instalacja, urządzenie lub usługa wchodząca w skład IK. Na każdym etapie działań WCZK powinno być informowane o rozwoju sytuacji i podejmowanych działaniach.

W zakresie współpracy PKN ORLEN z administracją publiczną Pełnomocnik podał w wyjaśnieniach, że:

- zakres współpracy z jednostkami administracji publicznej¹⁶ określono na podstawie informacji przekazanych przez te jednostki (wymiana korespondencji i bezpośrednie kontakty z przedstawicielami jednostek administracji publicznej)

¹⁶ RCB, Mazowiecki Urząd Wojewódzki w Warszawie, Powiatowe Centrum Zarządzania Kryzysowego w Płocku, Miejskie Centrum Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miasta Płocka, Komenda Miejska Policji w Płocku, Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Płocku, Straż Miejska w Płocku, właściwe urzędy miast i urzędy gmin.

dotyczących kanałów łączności i środków będących w dyspozycji tych organów, które mogą zostać zadysponowane na rzecz operatora IK w sytuacji zagrożenia;

- współpraca z Miejskim Centrum Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miasta Płocka obejmowała m.in. utrzymanie stałej łączności i wzajemną wymianę informacji, wykorzystanie środków powiadamiania ludności, udział w organizowanych przez Urząd szkoleniach i ćwiczeniach, np. ćwiczenia Formacji OC „BARIERA 2015” – czerwiec 2015 r., przekazywanie informacji o planowanych testach systemu alarmowania i ostrzegania PKN ORLEN;
- współpraca z powiatowymi i gminnymi centrami zarządzania kryzysowego obejmowała m.in. utrzymywanie kanałów łączności z właściwymi centrami zarządzania kryzysowego i organami administracji publicznej w celu sprawnego przekazywania informacji o zagrożeniach, udostępnienie danych o posiadanych zasobach sprzętowych i materiałowych do wykorzystania w sytuacji zagrożenia.

(dowód: akta kontroli str. 54-55, 57-58, 63)

1.12. Na etapie opracowania Planu ochrony IK PKN ORLEN uwzględnił m.in. wcześniej opracowane plany, raporty, programy, tj.:

- Plan ochrony PKN ORLEN opracowany 27 listopada 2014 r. i zatwierdzony wraz z dziewięcioma załącznikami przez Mazowieckiego Komendanta Wojewódzkiego Policji w Radomiu 28 listopada 2014 r. (dokument zastrzeżony oprócz załączników nr 1-5 i 8-9). Sporządzony został na podstawie art. 7 ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia¹⁷. Poprzednio obowiązywał Plan ochrony PKN ORLEN z 27 maja 2008 r. uzgodniony z Mazowieckim Komendantem Wojewódzkim Policji 4 lipca 2008 r., aneksowany 18 marca 2010 r. (uzgodniony 19 kwietnia 2010 r.) – dokument zastrzeżony;
- Wewnętrzny plan operacyjno-ratowniczy dla PKN ORLEN (aktualizacja z września 2011 r.), o którym mowa w art. 260 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska¹⁸;
- Program zapobiegania poważnym awariom przemysłowym PKN ORLEN (aktualizacja na grudzień 2015 r.) – opracowany stosownie do art. 251 Prawa ochrony środowiska, sporządzany w sytuacji uznania obiektów IK za zakład o zwiększonym ryzyku lub o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej;
- Raport o bezpieczeństwie dla obiektów IK PKN ORLEN – aktualizacja z marca 2011 r. (podstawa opracowania m.in. art. 253 Prawa ochrony środowiska, który zobowiązuje prowadzącego zakład o dużym ryzyku do opracowania raportu).

Plan ochrony IK zawierał rozwiązania spójne z ww. dokumentami.

(dowód: akta kontroli str. 66)

*Ustalone
nieprawidłowości*

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

PKN ORLEN w zakresie sporządzenia Planu ochrony IK i przekazania go do dyrektora RCB nie dotrzymał terminów określonych w rozporządzeniu w sprawie planów IK. I tak PKN ORLEN:

- sporządził Plan ochrony IK 12 marca 2014 r., tj. miesiąc po terminie wskazanym w § 3 rozporządzenia w sprawie planów IK. W dniu 10 maja 2013 r. Spółka otrzymała od dyrektora RCB informację o ujęciu w wykazie IK, o której mowa

¹⁷ Dz. U. z 2014 r. poz. 1099, ze zm., dalej: „ustawa o ochronie osób i mienia”.

¹⁸ Dz. U. z 2013 r. poz. 1232, ze zm., dalej: „Prawo ochrony środowiska”.

w art. 5b ust. 7 pkt. 4 ustawy o zarządzaniu kryzysowym, stąd termin na sporządzenie planu ochrony IK upływał 10 lutego 2014 r.;

- przekazał Plan ochrony IK wraz z arkuszem uzgodnień do zatwierdzenia dyrektorowi RCB 19 lutego 2015 r., tj. po 30 dniach od otrzymania ostatniego uzgodnienia¹⁹. Stosownie do § 4 ust. 6 rozporządzenia w sprawie planów IK operator infrastruktury krytycznej przedkłada plan wraz z arkuszem uzgodnień do zatwierdzenia dyrektorowi RCB w terminie 14 dni od daty dokonania ostatniego uzgodnienia.

Pełnomocnik wyjaśnił, iż: (1) powodem opóźnień był wydłużony proces weryfikacji danych i informacji zawartych w Planie ochrony IK; (2) proces uzgodnień z wymaganymi instytucjami trwał do stycznia 2015 r. i w związku z tym przed przekazaniem do zatwierdzenia przez dyrektora RCB niezbędna była weryfikacja zawartych w nim informacji. Opracowana została „Aktualizacja charakterystyki Infrastruktury Krytycznej PKN ORLEN S.A.”, w ramach której dokonano m.in. analizy aktualnego wpływu IK PKN ORLEN na funkcjonowanie pozostałych systemów wchodzących w skład IK oraz wpływu tych systemów na IK Spółki. Przygotowanie „Aktualizacji charakterystyki Infrastruktury Krytycznej PKN ORLEN S.A.” spowodowało, że Plan został przesłany do RCB 19 lutego 2015 r.

(dowód: akta kontroli str. 16, 34, 54, 56, 80-81)

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, pomimo stwierdzonej nieprawidłowości, działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie. Uchybienie terminu w zakresie sporządzenia Planu ochrony IK i przekazania go do dyrektora RCB miało charakter formalny i nie spowodowało negatywnych skutków w badanym obszarze.

2. Przyjęte rozwiązania dotyczące ochrony fizycznej, technicznej, teleinformatycznej, osobowej i prawnej

Opis stanu faktycznego

2.1. Pełnomocnik pełnił funkcję Dyrektora Biura Ochrony Informacji, Infrastruktury Krytycznej i Spraw Obronnych. Zgodnie z Regulaminem organizacyjnym PKN ORLEN podlegał bezpośrednio Prezesowi Zarządu Spółki. Zakres odpowiedzialności Pełnomocnika obejmował m.in. realizację zadań wynikających z ochrony IK w zakresie wynikającym z ustawy o uprawnieniach MSP, ustawy o zarządzaniu kryzysowym oraz aktów wykonawczych.

Prezes Zarządu PKN ORLEN powołał 23 sierpnia 2013 r.²⁰ zespół roboczy ds. pozyskiwania i przygotowania informacji niezbędnych do opracowania Planu Ochrony IK. W skład zespołu weszli przedstawiciele 15 dyrektorów wykonawczych²¹ i dyrektorów biur²². Przewodniczącym zespołu roboczego ustanowiono Pełnomocnika. Do zadań zespołu roboczego należało przygotowanie i przekazanie Pełnomocnikowi informacji i materiałów niezbędnych do opracowania Planu ochrony IK dotyczących: charakterystyki elementów IK, identyfikacji zagrożeń i możliwych scenariuszy wydarzeń, oszacowania ryzyka ich wystąpienia i działań naprawczych. Kierowników komórek organizacyjnych PKN ORLEN zobowiązano do udzielania wsparcia oraz przekazywania informacji i dokumentów, o które zwracali się członkowie tego zespołu.

¹⁹ Uzgodnienie z Ministrem Skarbu Państwa z 19 grudnia 2014 r. przekazane zostało do PKN ORLEN pismem z 14 stycznia 2015 r. i wpłynęło 19 stycznia 2015 r.

²⁰ Polecenie służbowe nr 4/GD/2013

²¹ Dyrektorzy Wykonawczy ds.: Kadr; Logistyki; Produkcji Petrochemicznej; Produkcji Rafinerijnej; Zarządzania Łańcuchem Dostaw.

²² Dyrektorzy biur: Ochrony Informacji, Infrastruktury Krytycznej i Spraw Obronnych; Organizacji i Systemów Zarządzania; Informatyki; Audytu i Zarządzania Ryzykiem Korporacyjnym; Kontroli i Bezpieczeństwa; Bezpieczeństwa i Higieny Pracy; Ochrony Środowiska; Energetyki; Prawnego; Zarządzania Ryzykiem Regulacyjnym.

Kierowników komórek organizacyjnych, do których kompetencji należała realizacja poszczególnych procesów operacyjnych i wspierających, zobowiązano do bieżącej identyfikacji, oceny, kontrolowania oraz zapobiegania, unikania i minimalizowania poszczególnych ryzyk. Radca Koncernu oraz dyrektorzy nadzorujący poszczególne obszary odpowiadali za sporządzenie analiz przyczyn i skutków znaczących incydentów i sytuacji kryzysowych oraz za tworzenie, testowanie, wdrażanie planów ciągłości działania i procedur zarządzania kryzysowego.

W instrukcjach wewnętrznych, odnoszących się m.in. do sytuacji kryzysowych, które mogą mieć wpływ na IK, określono komórki organizacyjne i osoby odpowiedzialne za ich realizację oraz zasady powoływania Sztabu kryzysowego do bezpośredniej koordynacji działań w ramach poszczególnych instrukcji (jeżeli instrukcja przewidywała powołanie takich zespołów). W instrukcjach przewidziano procedury na wypadek zdarzeń mających wpływ na bezpieczeństwo IK oraz określono w nich odpowiednio zakres odpowiedzialności i podległość osób wykonujących czynności ochronne. W instrukcjach zobowiązano kierowników komórek organizacyjnych (objętych zakresem tych instrukcji) do zapoznania podległych pracowników z postanowieniami poszczególnych zarządzeń.

Pracowników PKN ORLEN zobowiązano do przestrzegania zasad bezpiecznej i higienicznej pracy²³ oraz bezpieczeństwa przeciwpożarowego²⁴.

(dowód: akta kontroli str. 89-92, 94, 105-179, 371-374)

2.2. W PKN ORLEN dla nowozatrudnionych pracowników prowadzono wstępne szkolenia w zakresie bhp. Wydanie kart identyfikacyjnych (opisanych poniżej) pozwalających na wstęp pracownikom PKN ORLEN, pracownikom Spółek mających siedzibę na terenie strefy chronionej oraz pracownikom podmiotów zewnętrznych, uzależnione było od odbycia przez te osoby szkolenia wstępnego w zakresie zasad bhp i ochrony p.poż.

Dostęp do zasobów teleinformatycznych pracownicy PKN ORLEN oraz podmiotów zewnętrznych uzyskiwali po odbyciu szkolenia oraz podpisania oświadczenia o zapoznaniu się z zasadami bezpieczeństwa teleinformatycznego.

W latach 2013-2015 PKN ORLEN przeprowadził 198 szkoleń wstępnych w zakresie bhp dla 1980 pracowników, 429 szkoleń okresowych w zakresie bhp dla 6876 pracowników, 18 szkoleń z zakresu obrony cywilnej, w których wzięło udział 329 osób. Ponadto w latach 2014-2015²⁵ przeprowadzono 249 szkoleń pracowników wykonawców zewnętrznych wykonujących prace na terenie PKN ORLEN, w których wzięły udział 8882 osoby.

(dowód: akta kontroli str. 55, 58, 59, 97-98, 195-200, 322, 366-370)

2.3. Przyjęto procedury dotyczące ruchu osobowego i wjazdu pojazdów na teren PKN ORLEN oraz zasady przyznawania dostępu i jego ewidencji (szerzej w pkt. 2.5. i 2.6). PKN ORLEN powierzył świadczenie usługi w zakresie ochrony osób i mienia ORLEN Ochrona Sp. z o.o., która prowadziła działalność na podstawie koncesji wydanej przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. ORLEN Ochronę zobowiązano do świadczenia usługi zgodnie z wymogami ustawy o ochronie osób i mienia oraz przepisami wewnętrznymi PKN ORLEN. Ochrona polegała m.in. na realizacji działań zgodnie z planem ochrony, stałym kontrolowaniu uprawnień do wchodzenia i wychodzenia osób oraz wjazdu i wyjazdu osób i pojazdów, a także

²³ Dalej: „bhp”.

²⁴ Dalej: „p.poż.”.

²⁵ Szkolenie z zagrożeń dla pracowników firm zewnętrznych było ważne 12 miesięcy od daty szkolenia, dlatego też PKN ORLEN nie przechowywał danych o osobach szkolonych dłużej niż 1 rok od daty szkolenia, a dla celów statystycznych maksymalnie 2 lata.

wnoszenia i wynoszenia lub wwożenia i wywożenia mienia, stałym patrolowaniu obiektu, prowadzeniu ewidencji wymaganych przez ustawę o ochronie mienia. ORLEN Ochronie powierzono świadczenie usług w zakresie montażu elektronicznych urządzeń i systemów alarmowych, ich konserwacji, eksploatacji i naprawy, a także montaż urządzeń i środków mechanicznego zabezpieczenia oraz ich eksploatacji, konserwacji, napraw i awaryjnego otwierania.

(dowód: akta kontroli str. 63-65, 84-88, 93-94, 181-276)

W toku kontroli dokonano oględzin terenu, na którym znajdowały się obiekty IK. Oględzinom poddano ogrodzenie wraz z bramami oraz czynności wykonywane przez pracowników ORLEN Ochrona. Teren był chroniony w systemie 24 godzinnym przez pracowników ORLEN Ochrona, którzy byli wyposażeni w broń ostrą, środki przymusu bezpośredniego (pałka służbowa, kajdanki), środki łączności radiowej, a podczas służby na bramach wjazdowych dodatkowo w ręczne detektory metalu. Dysponowali również środkami transportu. Wszystkie wejścia i wjazdy na teren obiektów PKN ORLEN były monitorowane systemem telewizji przemysłowej. Podgląd na teren był możliwy w utworzonym centrum dowodzenia i koordynacji ochrony fizycznej, a sposób organizacji tego centrum pozwalał pracownikom ochrony podejmować decyzje i działania zmierzające do neutralizacji ewentualnych zagrożeń. Oględziny potwierdziły przestrzeganie procedur w zakresie ruchu osobowego, który odbywał się z wykorzystaniem elektronicznego Systemu Kontroli Dostępu, tj. wszystkie osoby wchodzące lub wjeżdżające albo opuszczające ten teren używały kart identyfikacyjnych. Wejścia wyposażone były w bramki wykrywające metal bądź pracownicy ochrony dysponowali ręcznymi detektorami metalu. [...] ²⁶

W badanym okresie nie wystąpiły zdarzenia mogące mieć wpływ na bezpieczeństwo IK w obszarze ochrony fizycznej.

(dowód: akta kontroli str. 35, 36, 55, 61, 69-79, 104, 417, 418)

2.4. Ochrona techniczna obiektów IK wiązała się z zapewnieniem niezawodności działania aparatury procesowej i urządzeń technicznych. Służyły temu regulacje wewnętrzne PKN ORLEN, w tym w szczególności:

- „Instrukcja utrzymania ruchu”²⁷, w której całościowo ujęto zagadnienia związane z konserwacją i remontami majątku PKN ORLEN (planowanie, budżetowanie, zlecenie wykonawstwa, odbioru i rozliczeń prac konserwacyjnych i remontowych).
- „Instrukcja monitoringu stanu technicznego urządzeń”²⁸, w której opisano zagadnienia związane z przeglądami i badaniami wszystkich urządzeń, których stan techniczny ma wpływ na bezpieczeństwo i utrzymanie ruchu w obszarze produkcji i logistyki.
- procedury, których celem było zapewnienie sprawności technicznej instalacji, obiektów, maszyn i urządzeń, m.in. procedura zapewnienia sprawności technicznej instalacji produkcyjnych i ekspedycyjnych w branży PiA oraz odbioru instalacji po remoncie, procedura zapewnienia sprawności technicznej urządzeń, instalacji i sieci elektroenergetycznych na instalacjach oraz obiektach Grupy Kapitałowej ORLEN, procedura zapewnienia sprawności technicznej instalacji produkcyjnych w branży mechanicznej, procedura zapewnienia sprawności technicznej obiektów PKN ORLEN w branżach: budowlano-konstrukcyjnej,

²⁶ W wystąpieniu pokontrolnym NIK w interesie przedsiębiorcy wyłączyła jawność informacji ustawowo chronionych, stanowiących tajemnicę przedsiębiorcy, na podstawie art. 5 ust. 2. ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2015 r., poz. 2058 ze zm.) i art. 11 ust. 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz. U. z 2003 r. Nr 153, poz. 1503 ze zm.).

²⁷ Wprowadzona zarządzeniem Nr 1/DP/DR/2012 z 1 sierpnia 2012 r.

²⁸ Wprowadzona zarządzeniem Nr 9/DG/2011 z 7 września 2011 r.

izolacyjnej i antykorozyjnej.

Służby utrzymania ruchu były odpowiedzialne za stan techniczny majątku PKN ORLEN. Ochronę przeciwpożarową realizowała m.in. Zakładowa Straż Pożarna. Wprowadzono Instrukcję zapewnienia ciągłości działania i bezpieczeństwa teleinformatycznego komputerowych systemów monitorowania, sterowania i zabezpieczenia instalacji produkcyjnych i ekspedycyjnych w obiektach Grupy Kapitałowej ORLEN²⁹. PKN ORLEN jako zakład o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej posiadał m.in. opracowany Program zapobiegania awariom³⁰, Raport o bezpieczeństwie, Wewnętrzny plan operacyjno-ratowniczy.

(dowód: akta kontroli str. 46)

Do oceny przeglądu stanu technicznego budynków, instalacji i urządzeń oraz odpowiedniego ich utrzymania w latach 2013-2015 losowo wybrano trzy budynki (budynek administracyjno-socjalny ze sterownią, budynek administracyjny utrzymania ruchu – sterownia instalacji, budynek K i A) i 10 urządzeń (rurociąg technologiczny – 2 szt., zbiornik – 6 szt., skraplacz oparów pompy, kolumna). Do wybranych urządzeń prowadzono księgi rewizyjne wraz z protokołami z wykonania czynności dozoru technicznego i decyzjami. Wybrane urządzenia zostały dopuszczone do użytkowania przez Urząd Dozoru Technicznego na mocy decyzji administracyjnych. Urządzenia te poddane zostały systematycznym badaniom kontrolnym i ich wyniki były pozytywne.

Wybrane trzy budynki poddano kontrolom okresowym (rocznym i pięcioletnim)³¹ i w pełnym zakresie sprawdzono ich stan techniczny. Kontrolę stanu technicznego budynków przeprowadziła osoba posiadająca uprawnienia budowlane³², należąca do samorządu zawodowego³³. Sprawność przewodów kominowych (dymowych, spalinowych i wentylacyjnych) skontrolował mistrz kominarski.

(dowód: akta kontroli str. 46-53)

PKN ORLEN podjął działania zmniejszające uzależnienie funkcjonowania IK od zewnętrznych usług zaopatrzenia w energię elektryczną, wodę i parę wodną, ropę naftową, gaz ziemny. Ponadto zarządzeniem³⁴ z 9 lutego 2011 r. wskazano tryb postępowania w sytuacji, gdy wystąpią zakłócenia w dostępie do zewnętrznych źródeł zaopatrzenia.

Na terenie IK zbudowano redundantną³⁵ sieć komputerową, wyposażoną w awaryjne zasilanie. Wprowadzono redundancję logiczną i fizyczną. Poszczególne strefy były od siebie odizolowane, a dostęp do urządzeń był regulowany i monitorowany.

(dowód: akta kontroli str. 92, 93, 331, 337, 338, 387-410)

2.5. PKN ORLEN przyjął „Procedury rekrutacji w Polskim Koncernie Naftowym ORLEN Spółka Akcyjna”³⁶. Wskazano w nich, że priorytetem była rekrutacja wewnętrzna, tj. kandydaci wewnętrzni o profilu zawodowym zbieżnym z profilem stanowiska będącego przedmiotem rekrutacji mieli pierwszeństwo w zatrudnieniu na tym stanowisku. Proces selekcji kandydatów opierał się na:

²⁹ Zarządzeniem nr 2/DP/DR/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r.

³⁰ W razie wystąpienia awarii w PKN ORLEN obowiązywały zapisy zarządzenia Nr 51/DG/2009 z dnia 29 grudnia 2009 r. w sprawie wprowadzenia w życie Instrukcji postępowania w przypadku awarii w PKN ORLEN.

³¹ Kontrole, o których mowa w art. 62 ust. 1 pkt. 1 i 2 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2016 r. poz. 290).

³² Uprawnienia do kierowania robotami budowlanymi bez ograniczeń w specjalności konstrukcyjno-budowlanej.

³³ Członek Polskiej Izby Inżynierów Budownictwa - <http://www.piiib.org.pl/index.php/lista-czsonkopmenu-45>.

³⁴ Nr 6/DG/2011 w sprawie wprowadzenia w życie procedury działań w PKN ORLEN SA w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa energetycznego państwa i zakłóceń na rynku naftowym.

³⁵ Nadmiarową.

³⁶ Zarządzeniem Nr 40/DG/2009 z dnia 6 listopada 2009 r. w sprawie: wprowadzenia do użytku służbowego „Procedur rekrutacji w Polskim Koncernie Naftowym ORLEN Spółka Akcyjna”.

- analizie dokumentów aplikacyjnych (preselekcji), którą obejmowano deklarowane kwalifikacje formalne, wykształcenie i doświadczenie zawodowe kandydata;
- rozmowie kwalifikacyjnej, obejmującej weryfikację informacji zawartych w przesłanych dokumentach, uzyskanie dodatkowych informacji o kandydacie, poznanie jego preferencji, motywacji, aspiracji, oczekiwań;
- badań psychologicznych, którym poddawano zwłaszcza kandydatów na stanowiska wymagające predyspozycji szczególnego rodzaju lub o wyjątkowo dużym nasileniu oraz na stanowiska kierownicze;
- wywiad kwalifikacyjny, przeprowadzany przez przyszłego przełożonego kandydata, obejmujący weryfikację informacji dotyczących kwalifikacji, doświadczenia i umiejętności zawodowych kandydata.

Weryfikacja tożsamości osób zatrudnianych w PKN ORLEN była dokonywana przez pracowników ORLEN Centrum Usług Korporacyjnych Sp.z o.o. na podstawie dowodu osobistego. Sprawdzana była ponadto zgodność dokumentów kandydata z dokumentem tożsamości. Badanie predyspozycji kandydatów z wykorzystaniem testów psychologicznych było realizowane w trakcie spotkania w Zespole Rekrutacji. Oprócz rozmowy i wywiadu kompetencyjnego prowadzono badania testowe narzędziami psychometrycznymi.

(dowód: akta kontroli str. 55, 59, 60, 95)

W PKN ORLEN w celu identyfikacji niestandardowych zachowań pracowników wprowadzono zarządzenie w sprawie przekazywania do Biura Kontroli i Bezpieczeństwa informacji mogących mieć wpływ na bezpieczeństwo PKN ORLEN³⁷ oraz Anonimowy System Zgłaszania Nieprawidłowości³⁸.

W zarządzeniu w sprawie przekazywania informacji zobowiązano komórki organizacyjne PKN ORLEN do niezwłocznego przekazywania do Biura Kontroli i Bezpieczeństwa pozyskanych informacji o zdarzeniach nadzwyczajnych mogących mieć wpływ na bezpieczeństwo osób i mienia PKN ORLEN. Ustalono osoby zobowiązane do przekazywania informacji (kierownicy lub ich zastępcy) oraz formy przekazywania informacji (papierowo lub elektronicznie wg szablonu stanowiącego załącznik do zasad albo telefonicznie, ustnie, sms w przypadkach niecierpiących zwłoki potwierdzonych w ciągu 24 h).

Celem wprowadzonego Anonimowego Systemu Zgłaszania Nieprawidłowości było umożliwienie pracownikom dobrowolnego informowania o istotnych nieprawidłowościach (wyraźnie dostrzeganych lub takich, co do zaistnienia których zachodzi uzasadnione podejrzenie), które doprowadzały lub mogą doprowadzić do złamania prawa lub wewnętrznych uregulowań, a także narażenia działalności PKN ORLEN na poważne szkody.

(dowód: akta kontroli str. 55, 60, 101-102)

Zgodnie z Instrukcją o ruchu osobowym³⁹ wejście na teren obiektów PKN ORLEN zostało objęte systemem kontroli dostępu przy użyciu kart identyfikacyjnych. Określono zasady postępowania przy zniszczeniu, zagubieniu lub kradzieży karty identyfikacyjnej oraz w sytuacji, gdy osoba posiadająca kartę dostępu jej zapomni. W Instrukcji o ruchu osobowym przewidziano odrębne karty identyfikacyjne dla pracowników PKN ORLEN i Spółek posiadających siedzibę na terenie strefy bezpieczeństwa, pracowników podmiotów zewnętrznych oraz dla gości i osób korzystających z kart zastępczych. Poszczególnym rodzajom kart przypisano różne

³⁷ Zarządzenie Nr 5/DG/2011 z 9 lutego 2011 r., dalej „zarządzenie w sprawie przekazywania informacji”.

³⁸ Wprowadzony komunikatem nr 4/DG/2012 z dnia 20 września 2012 r.

³⁹ Zarządzenie nr 17/DG/2014 z dnia 9 maja 2014 r. w sprawie wprowadzenia Instrukcji o ruchu osobowym w Polskim Koncernie Naftowym ORLEN SA, dalej: „Instrukcja o ruchu osobowym”.

okresy ważności. Wyznaczono strefy szczególnego nadzoru (specjalne). Pracownicy PKN ORLEN, Spółek oraz podmiotów zewnętrznych otrzymywali uprawnienia stosowne do miejsca świadczenia pracy lub usług bez dostępu do strefy szczególnego nadzoru. Możliwość dostępu do stref specjalnych przydzielano odrębnie, a osobom odpowiedzialnym za poszczególne strefy przekazywano wykaz osób posiadających przepustki do tych stref. Kierowników wszystkich komórek organizacyjnych zobowiązano do przekazywania do Biura Przepustek informacji o konieczności zmiany uprawnień dostępu (dodanie, usunięcie) do obiektów w stosunku do podległych sobie pracowników. Określono również zasady wjazdu na teren obiektu chronionego, wstępu na teren zastrzeżony lub wyłączony z ruchu, jak również zasady zwiedzania obiektów chronionych.

(dowód: akta kontroli str. 63, 65, 93-95, 181-276, 375)

Uprawnienia związane z dostępem do sieci teleinformatycznych przydzielano w zakresie niezbędnym do wykonywanych obowiązków służbowych. Przewidziano wyposażenie zasobów teleinformatycznych w mechanizmy ochrony przed nieautoryzowanym dostępem oraz rejestrowania zdarzeń dotyczących dostępu i prób dostępu. Logowanie do sieci następowało przy użyciu indywidualnego loginu i hasła. Wprowadzono blokowanie identyfikatora i hasła w sytuacji przekroczenia ustalonego limitu prób wprowadzenia hasła, upływu zdefiniowanego okresu nieaktywności, rozwiązania umowy o pracę. Wprowadzono zasady zarządzania kontami uprzywilejowanymi (uprawnienia administratora) oraz rejestrowanie czynności wykonywanych za pomocą tych kont. Dostęp podmiotów zewnętrznych do zasobów teleinformatycznych analizowano pod względem bezpieczeństwa i był dopuszczalny po podpisaniu umowy, w której określano zasady dostępu, jego zakres i okres oraz niezbędne wymagania bezpieczeństwa teleinformatycznego. PKN ORLEN w podpisanych umowach zawierał prawo do kontroli sposobów spełniania wymagań bezpieczeństwa.

(dowód: akta kontroli str. 103, 277-366, 376-379)

Instrukcją o ruchu osobowym nałożono obowiązek niezwłocznego zwrotu karty identyfikacyjnej z chwilą utraty jej ważności. Zobowiązano pracowników odchodzących z pracy do zwrotu przepustki, co stanowiło postawę do rozliczenia karty obiegowej. W przypadku, gdy pracownik odchodzący z pracy nie dokonał rozliczenia w ramach karty obiegowej, przewidziano powiadomienie o tym fakcie Biura Przepustek wraz z podaniem danych osobowych (imię, nazwisko, PESEL), co skutkowało blokadą karty w systemie kontroli dostępu oraz odnotowaniem tego w systemie kontroli dostępu. Również w przypadku rozwiązania stosunku pracy z pracownikiem podmiotu zewnętrznego przewidziano odpowiednią procedurę zwrotu karty albo jej blokady. Za nieprzestrzeganie zasad dotyczących ruchu osobowego; zasad bezpieczeństwa, bhp i p.poż, przepisów ruchu drogowego⁴⁰ przewidziano kary, które mogły dotyczyć pracowników PKN ORLEN, gości oraz podmiotu zewnętrznego i jego pracowników. Ponadto w umowach zawieranych z podmiotami zewnętrznymi PKN ORLEN zastrzegano sobie prawo do prowadzenia kontroli w zakresie przestrzegania obowiązujących przepisów i zasad bezpieczeństwa, ochrony przeciwpożarowej i bezpieczeństwa procesowego oraz prawo do odstąpienia od umowy w przypadku ich nieprzestrzegania przez wykonawcę (podwykonawców).

W związku z „Systemem automatycznej identyfikacji kluczy” zwrot karty identyfikacyjnej wiązał się z utratą możliwości pobrania kluczy. W wyniku przeprowadzonych oględzin potwierdzono sprawność działania tego systemu.

⁴⁰ Na terenie PKN ORLEN.

Pracownicy, z którymi rozwiązywano stosunek pracy, byli zobowiązani do zwrotu odzieży firmowej, służbowych telefonów komórkowych; blokowano również służbowe karty płatnicze przyznane tym pracownikom.

Uprawnienia dostępu do zasobów teleinformatycznych powiązано z wykonywanymi obowiązkami, a zmiana zakresu obowiązków wiązała się ze zmianą uprawnień dostępu. Przewidziano niezwłoczne odbieranie uprawnień dostępu oraz blokowanie kont użytkownikom, którzy formalnie przestali być pracownikami PKN ORLEN lub strony trzeciej. Wprowadzono blokowanie kont użytkowników po upływie zdefiniowanego okresu nieaktywności. Użytkowników urządzeń mobilnych, komputerów przenośnych oraz nośników elektronicznych zobowiązano do niezwłocznego informowania o ich utracie lub zniszczeniu. Zmiany pierwotnego zastosowania lub użytkowania sprzętu komputerowego⁴¹ umożliwiającego przechowywanie danych wiązały się z usunięciem w sposób trwały i nieodwracalny przechowywanych danych. Natomiast zbędne i uszkodzone nośniki elektroniczne miały być niszczone w sposób uniemożliwiający odtworzenie danych. Przełożonych użytkowników⁴² zobowiązano do zapewnienia zwrotu przez nich wszelkich powierzonych do korzystania zasobów teleinformatycznych w momencie rozwiązania umowy lub w przypadku innych uzasadnionych okoliczności. Określono również zasady postępowania z danymi oraz wykorzystywanym do czasu rozwiązania umowy sprzętem użytkownika.

(dowód: akta kontroli str. 69-79, 102-103, 181-232, 277-366, 375)

2.6. PKN ORLEN przyjął Politykę Bezpieczeństwa Teleinformatycznego⁴³. PBTI opracowano w oparciu o międzynarodowe praktyki w zakresie bezpieczeństwa teleinformatycznego, w tym m.in. o wymagania normy PN-ISO/IEC 27001:2007. PKN ORLEN posiadał certyfikat (od 21 czerwca 2010 r., ważny do 19 czerwca 2016 r.), zgodnie z którym System Zarządzania został oceniony i uznany jako zgodny z wymaganiami tej normy.

W PBTI określono m.in.:

- a) organizację polityki obejmującą proces zapewnienia bezpieczeństwa;
- b) organizację bezpieczeństwa teleinformatycznego, z przypisaniem ról i odpowiedzialności, z podaniem struktury odpowiedzialności;
- c) działania i mechanizmy wpływające na bezpieczeństwo teleinformatyczne, w tym dotyczących: poufności i bezpieczeństwa zasobów teleinformatycznych, bezpieczeństwa stacji roboczych, ochrony przed szkodliwym oprogramowaniem i zarządzania oprogramowaniem antywirusowym, bezpieczeństwa urządzeń mobilnych i nośników elektronicznych, zwrotu lub przekazania sprzętu komputerowego, bezpiecznego usuwania danych, napraw, konserwacji;
- d) zasady wykorzystywania zasobów teleinformatycznych oraz bezpieczeństwa danych, z określeniem niedozwolonych czynności przy korzystaniu z systemów i sieci teleinformatycznych, poczty elektronicznej, komputerów i urządzeń przenośnych oraz nośników elektronicznych, a także Internetu, zasad zachowania poufności danych, tworzenia kopii zapasowych, zabezpieczenia kryptograficznego;
- e) zasady zachowania bezpieczeństw fizycznego i środowiskowego;
- f) zasady zarządzania dostępem do zasobów teleinformatycznych, w tym dostępem stron trzecich pracujących w siedzibie PKN ORLEN lub korzystających

⁴¹ Dotyczy: komputery przenośne, PDA (ang. Personal Digital Assistants), nośniki elektroniczne, takie jak dyski komputerowe, dyski przenośne, pamięci typu Pendrive, karty pamięci przeznaczone do ponownego użycia.

⁴² Tj. osoby uprawnione do korzystania z zasobów teleinformatycznych PKN ORLEN: pracownik, stażysta, praktykant PKN ORLEN lub strony trzeciej, osoba wykonująca prace na rzecz tych podmiotów.

⁴³ Prezes Zarządu wprowadził PBT zarządzeniem nr 16/DG/2014 z dnia 7 maja 2014 r. w sprawie: wprowadzenia Polityki Bezpieczeństwa Teleinformatycznego w Polskim Koncernie Naftowym Orlen SA, dalej: „PBTI”.

- ze zdalnego połączenia, obejmujące m.in. identyfikację użytkowników, uwierzytelnianie, zarządzanie uprawnieniami i dostępem, hasel;
- g) zasady bezpieczeństwa aplikacji i systemów automatyki procesowej;
 - h) zasady zarządzania incydentami związanymi z bezpieczeństwem teleinformatycznym oraz zarządzaniem ciągłością działania.

W PBTI założono m.in. dokonywanie przeglądu oraz weryfikacji kont i uprawnień w celu utrzymania prawidłowego poziomu kontroli dostępu do zasobów teleinformatycznych oraz monitorowanie i rejestrowanie działań użytkowników zasobów teleinformatycznych. Wskazano na monitorowanie jako podstawowy proces dostarczający informacji o stanie bezpieczeństwa utrzymywanych zasobów teleinformatycznych, który pozwala na dostosowanie mechanizmów ochrony do obsługi nowych zdarzeń i ryzyk. Założono m.in. monitorowanie, przez wyznaczonych administratorów, w trybie ciągłym wydajności, zajętości przestrzeni dyskowej i obciążenia zasobów teleinformatycznych. Ponadto założono ciągle monitorowanie systemów biznesowych oraz pracującej wspólnie z tymi systemami infrastruktury teleinformatycznej. Przewidziano tworzenie i monitorowanie dzienników zdarzeń przez zasoby teleinformatyczne wykorzystywane do przetwarzania informacji podlegających ochronie, akceptujące ruch sieciowy oraz służące do zarządzania dostępem.

W PBTI wprowadzono zasady zgłaszania, dokumentowania i raportowania o wykrytych przypadkach naruszenia bezpieczeństwa teleinformatycznego. Obowiązek zgłaszania incydentów bezpieczeństwa oraz wszelkich potencjalnych podatności mieli wszyscy użytkownicy zasobów teleinformatycznych. [...] ⁴⁴ Stosowano sformalizowane procedury reagowania na incydenty, które wspierano zautomatyzowanymi narzędziami. Informacje dotyczące zagrożeń i podatności na zagrożenia były systematycznie gromadzone i analizowane.

W PBTI przewidziano dokonywanie przeglądów bezpieczeństwa zasobów teleinformatycznych, w celu oceny ogólnego stanu ich bezpieczeństwa oraz weryfikacji właściwego działania zabezpieczeń.

(dowód: akta kontroli str. 95-96, 103-104, 277-366, 380-410)

W strukturze PKN ORLEN powołano komórkę odpowiedzialną za zapewnienie bezpieczeństwa teleinformatycznego, w której zatrudniono osoby o odpowiednich umiejętnościach, w tym posiadające stosowne certyfikaty ⁴⁵, oraz zapewniono odpowiednie wyposażenie (sprzęt i oprogramowanie). [...] ⁴⁶

W toku procedury naboru pracowników zajmujących się bezpieczeństwem teleinformatycznym przeprowadzono testy kompetencji oraz sprawdzano historię zawodową. W umowach o pracę z pracownikami kluczowymi dla bezpieczeństwa teleinformatycznego określono zakres odpowiedzialności stron w obszarze bezpieczeństwa informacji i była ona rozliczana. Pracownicy ci korzystali ze specjalistycznych szkoleń.

(dowód: akta kontroli str. 383-385)

2.7. W celu minimalizacji ryzyka funkcjonowania IK, PKN ORLEN zawarł umowy długoterminowe na dostawy ropy naftowej, ponadto zakupów dokonywano na

⁴⁴ W wystąpieniu pokontrolnym NIK w interesie przedsiębiorcy wyłączyła jawność informacji ustawowo chronionych, stanowiących tajemnicę przedsiębiorcy, na podstawie art. 5 ust. 2. ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2015 r., poz. 2058 ze zm.) i art. 11 ust. 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz. U. z 2003 r. Nr 153, poz. 1503 ze zm.).

⁴⁵ CISA - Certified Information Systems Auditor, CISM - Certified Information Security Manager, CISSP - Certified Information Systems Security Professional.

⁴⁶ W wystąpieniu pokontrolnym NIK w interesie przedsiębiorcy wyłączyła jawność informacji ustawowo chronionych, stanowiących tajemnicę przedsiębiorcy, na podstawie art. 5 ust. 2. ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2015 r., poz. 2058 ze zm.) i art. 11 ust. 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz. U. z 2003 r. Nr 153, poz. 1503 ze zm.).

podstawie kontraktów krótkoterminowych. PKN ORLEN dysponował możliwością uruchomienia zgromadzonych zapasów ropy. Ponadto zawarto umowy długoterminowe na dostawy gazu, a także dokonywano jego zakupów na podstawie kontraktów krótkoterminowych na giełdach towarowych. PKN ORLEN zabezpieczył tytuły prawne do nieruchomości (własność, dzierżawa wieczysta), na której zlokalizowano IK.

Instrukcją realizacji prac na podstawie pisemnych zezwoleń⁴⁷ uregulowano zasady wykonywania prac w IK, w tym przez podmioty zewnętrzne. Dyrektor Wykonawczy ds. Zakupów został zobowiązany do przekazywania instrukcji wszystkim podmiotom wykonującym prace obejmujące m.in. IK. Wprowadzono zezwolenia:

- a) długoterminowe na prace remontowe,
- b) długoterminowe na prace inwestycyjne,
- c) długoterminowe na prace z użyciem otwartego ognia dla obiektów warsztatowych i stałych zapleczy firm wykonawczych,
- d) zezwolenia jednorazowe: na wykonanie prac szczególnie niebezpiecznych, na wjazd pojazdu, na pozostałe prace.

Wskazani w powyższej instrukcji pracownicy PKN ORLEN (tj. kierownicy obiektów, inżynierowie procesów produkcyjnych) odpowiadali za kontrolę i nadzorowanie prac wykonywanych przez podmioty zewnętrzne. Sprawowali bieżącą kontrolę i nadzór nad pracami: remontowymi, inwestycyjnymi, przebiegiem prac z użyciem otwartego ognia oraz pracami szczególnie niebezpiecznymi, dla których ustalano asekurację (tj. kontrolę nad pracami wykonywanymi na podstawie pisemnych zezwoleń jednorazowych) przez pracowników poszczególnych obiektów. W analizach Programu Zapobiegania Awariom potwierdzono, że realizacja prac uznanych za szczególnie niebezpieczne odbywała się wyłącznie na podstawie zezwoleń jednorazowych.

W umowach zawieranych z podmiotami zewnętrznymi zastrzeżono m.in., że pracownicy tych podmiotów będą posiadali stosowne uprawnienia kwalifikacyjne właściwe do rodzaju wykonywanych prac oraz przy zabezpieczaniu prac pożarowo niebezpiecznych będą korzystali ze sprzętu posiadającego ważne badania i przeglądy techniczne oraz stosowne dopuszczenia. Wykonawcy zobowiązywali się do przestrzegania obowiązujących przepisów prawnych oraz wewnętrznych aktów normatywnych PKN ORLEN z zakresu ochrony p.poż. i bhp. PKN ORLEN zastrzegł sobie możliwość do prowadzenia kontroli w zakresie przestrzegania obowiązujących przepisów i zasad bezpieczeństwa, ochrony p.poż i bezpieczeństwa procesowego oraz prawo do odstąpienia od umowy w przypadku nieprzestrzegania przez wykonawcę i jego podwykonawców tych zasad. W umowach zawarto klauzule „Bezpieczeństwo Pracy” dotyczące m.in. przeprowadzenia oceny ryzyka zawodowego związanego z pracami na terenie obiektów PKN ORLEN, wyposażenia pracowników we właściwą odzież ochronną, maski przeciwgazowe, sporządzenia planu Bezpieczeństwa i Ochrony Zdrowia i „Planu bezpiecznego wykonania prac na terenie PKN ORLEN S.A.”, używania wyłącznie narzędzi, materiałów i sprzętu w pełni sprawnego z odpowiednimi dopuszczeniami, atestami, świadectwami i certyfikatami, zapewnienia nadzoru służb bhp i p.poż., przekazywania informacji o zdarzeniach pożarowych, przestrzegania obowiązujących przepisów i zasad bezpieczeństwa, ochrony przeciwpożarowej i bezpieczeństwa procesowego, dodatkowego szkolenia pracowników w zakresie bhp, bezpieczeństwa pożarowego i procesowego. W umowach zawieranych z podmiotami zewnętrznymi, których wykonanie wiązało się z dostępem do zasobów teleinformatycznych PKN ORLEN,

⁴⁷ Zarządzenie nr 30/DG/2014 z dnia 17 września 2014 r. w sprawie realizacji prac na podstawie pisemnych zezwoleń w Zakładzie Produkcyjnym w Płocku, Terminalu Kolejowym w Płocku, Terminalach Paliw w Zakładzie PTA we Włocławku.

zawierano zobowiązania wykonawcy do przestrzegania zasad bezpieczeństwa teleinformatycznego. Ustalono zasady dostępu logicznego do wewnętrznej sieci teleinformatycznej PKN ORLEN. Określano okres dostępu, osoby upoważnione. PKN ORLEN zastrzegł sobie prawo do monitorowania i rejestrowania działań osób upoważnionych ze strony wykonawcy do dostępu do zasobów teleinformatycznych w zakresie przestrzegania obowiązujących procedur i zasad bezpieczeństwa teleinformatycznego oraz natychmiastowego zablokowania dostępu takiej osoby w przypadku stwierdzenia naruszenia przez nią obowiązujących zasad.

(dowód: akta kontroli str. 61, 96-98, 103-104, 321-322, 366, 376-379, 411-416)

2.8. PKN ORLEN w przesyłanych do RCB, w latach 2013-2015, raportach kwartalnych potwierdzał, że nie wystąpiły zdarzenia, które stanowiły istotne naruszenie bezpieczeństwa IK.

W PKN ORLEN wprowadzono Instrukcję postępowania w przypadku awarii⁴⁸. Wskazano w niej, że PKN ORLEN zakwalifikowano jako zakład dużego ryzyka wystąpienia awarii przemysłowej⁴⁹. W instrukcji opisano klasyfikację awarii, opis postępowania w przypadku ich wystąpienia, obejmujący m.in. powiadomienie o zaistnieniu awarii, obowiązki kierownictwa i obsługi, powoływanie zespołów awaryjnych i technicznych.

Na podstawie raportów o stanie ochrony IK, sprawozdań kwartalnych Pełnomocnika z wykonanych obowiązków, protokołów z kontroli Mazowieckiego Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska - Delegatura w Płocku⁵⁰ wytypowano do kontroli cztery zdarzenia⁵¹. Stwierdzono że we wszystkich badanych przypadkach podjęto niezwłoczne działania w celu zatrzymania awarii oraz usunięcia jej skutków. Zakładowa Straż Pożarna podejmowała niezwłocznie działania ratowniczo-zabezpieczające. Powołane zespoły awaryjne albo techniczne opracowywały raporty, w których zawierano opis przyczyn i skutków zdarzeń, oraz wydawały zalecenia odnośnie do zmniejszenia ryzyka wystąpienia podobnego zagrożenia w przyszłości lub zwiększenia bezpieczeństwa w przypadku wystąpienia podobnego zdarzenia, w tym dotyczące uzupełnienia instrukcji technologicznych. Zalecenia zostały zrealizowane.

Dwa zdarzenia zakwalifikowane jako poważne awarie zgłaszano do WIOŚ, która przeprowadziła kontrole. Zgodnie z protokołami z kontroli, WIOŚ potwierdziła ustalenia zespołów powołanych przez PKN ORLEN i nie zastosowała sankcji oraz pouczeń. Zdarzenia te posłużyły także do analiz Programu Zapobiegania Awariom. W ich wyniku stwierdzono, że Program nie wymagał aktualizacji.

Skutki objętych kontrolą zdarzeń nie rozprzestrzeniły się poza obiekty IK i nie wystąpiła konieczność współpracy z wojewodą oraz jednostkami samorządu terytorialnego w celu ograniczania ich skutków lub likwidacji stanu zagrożenia dla obiektów IK.

[...] ⁵²

⁴⁸ Zarządzenie nr 51/DG/2009 z 29 grudnia 2009 r. w sprawie wprowadzenia w życie „Instrukcji postępowania w przypadku awarii w PKN ORLEN SA”

⁴⁹ Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 9 kwietnia 2002 r. w sprawie rodzajów i ilości substancji niebezpiecznych, których znajdowanie się w zakładzie decyduje o zaliczeniu go do zakładu o zwiększonym ryzyku albo zakładu o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej. (Dz. U. Nr 58, poz. 535 ze zm.)

⁵⁰ Dalej: „WIOŚ”.

⁵¹ Zdarzenia dotyczyły: Uszkodzenia mechanicznego króćca (nastąpiło uwolnienie gazu) – 25.03.2013 r.; Nieszczelność (uszkodzona uszczelka, wyciek ropy naftowej) – 11.02.2014 r.; Awaria systemu zasilania (głęboki przysiad napięcia stacji GPZ - Główny Punkt Zasilania) – 20.03.2014 r.; Przelanie tacy zbiornika redukcyjnego układu hermetyzacji (przelanie nadmiaru rafinatu) – 07.05.2015 r.

⁵² W wystąpieniu pokontrolnym NIK w interesie przedsiębiorcy wyłączyła jawność informacji ustawowo chronionych, stanowiących tajemnicę przedsiębiorcy, na podstawie art. 5 ust. 2. ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2015 r., poz. 2058 ze zm.) i art. 11 ust. 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz. U. z 2003 r. Nr 153, poz. 1503 ze zm.).

(dowód: akta kontroli str. 35, 36, 61, 89, 90, 98-101, 417-418)

Ustalone
nieprawidłowości
Uwagi dotyczące
badanej działalności

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

[...] ⁵³

(dowód: akta kontroli str. 67-68, 84-88)

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

IV. Uwagi i wnioski

Wniosek pokontrolny

[...] ⁵⁴

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Bydgoszczy.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwagi i wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Bydgoszcz, dnia maja 2016 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Bydgoszczy

kontroler
Andrzej Maciejski
główny specjalista kontroli państwowej

Dyrektor
Barbara Antkiewicz

.....
podpis

.....
podpis

⁵³ W wystąpieniu pokontrolnym NIK w interesie przedsiębiorcy wyłączyła jawność informacji ustawowo chronionych, stanowiących tajemnicę przedsiębiorcy, na podstawie art. 5 ust. 2. ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2015 r., poz. 2058 ze zm.) i art. 11 ust. 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz. U. z 2003 r. Nr 153, poz. 1503 ze zm.).

⁵⁴ W wystąpieniu pokontrolnym NIK w interesie przedsiębiorcy wyłączyła jawność informacji ustawowo chronionych, stanowiących tajemnicę przedsiębiorcy, na podstawie art. 5 ust. 2. ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2015 r., poz. 2058 ze zm.) i art. 11 ust. 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz. U. z 2003 r. Nr 153, poz. 1503 ze zm.).